

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

НЕВАР ІГОР ВАЛЕНТИНОВИЧ

УДК 342.92

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ,
ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА (БІЗНЕСУ)
В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2024

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватній установі
«Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

кандидат юридичних наук, доцент,
відмінник освіти України

Боровик Андрій Володимирович,

Науково-дослідний інститут публічного права,
віцепрезидент з наукової роботи.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка,
ректор;

доктор юридичних наук, професор

Доненко Валерій Вікторович,

Університет митної справи та фінансів,
професор кафедри публічного та приватного права.

Захист відбудеться «13» вересня 2024 року о «13⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «13» серпня 2024 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Низькі приватні інвестиції, фрагментарність у підходах до захисту приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні, зокрема відсутність оптимального механізму такого захисту, продовжують залишатися основним недоліком національного розвитку. Це можна пояснити дефіцитним капіталом (фінансами), макроекономічною нестабільністю, насамперед зумовленою повномасштабною війною та соціальним ризиком, який включає ендемічну інституційну корупцію. Все наведене зумовлює потребу в розробці ефективної моделі захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні, зокрема адміністративно-правовими засобами, які можуть відігравати ключову роль в економічному процвітанні, забезпечуючи у тому числі продуктивне використання та моніторинг для досягнення бажаних результатів, дотримуючись принципу інклюзивного розвитку.

За даними Світового банку, вартість відновлення України як сучасної економіки після війни коштуватиме понад 400 мільярдів доларів. Відновлення України стане наймасштабнішим проектом з часів Плану Маршала. Під час реконструкції стоїть завдання не відроджувати пострадянську економіку, а побудувати нову, інтегровану в європейську і конкурентоспроможну на міжнародному ринку XXI століття економіку. Все наведене зумовлює потребу широкомасштабних скоординованих зусиль усіх учасників ринку: держави, приватного сектору, міжнародних партнерів тощо. Ключовим фактором успішної реконструкції буде максимальне залучення приватного сектору та міжнародного капіталу, а також розробка ефективного механізму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні, зокрема адміністративно-правовими засобами. В умовах відсутності такого механізму здійснення наукового дослідження проблем захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) набуває своєї актуальності.

Проблематика захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні була предметом представників як науки конституційного права, так і науки адміністративного права. Питаннями господарської діяльності та, зокрема, проблематикою захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) займалися: Р.П. Бойчук, Є.Є. Веселкова, О.М. Вінник, Д.В. Задихайло, О.Р. Зельдіна, О.Р. Кібенко, М.Ю. Кравчук, В.В. Кудрявцев, М.М. Лазаренко, В.Н. Лисица, В.К. Мамутов, О.П. Подцерковний, В.В. Поєдинок, В.Ю. Полатай, Є.В. Попов, Ю.Д. Притика, О.В. Семерак, М.А. Семочкіна, О.Е. Сімсон, О.Ф. Скакун, А.В. Смітюх, В.М. Стойка, О.Г. Хрімлі, А.В. Чікілев та інші. В межах адміністративно-правових досліджень окремі концептуальні питання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні вивчались у публікаціях В.Б. Авер'янова, О.В. Батанова, В.М. Бесчастного, Ю.П. Битяка, А.В. Боровика, Ю.О. Буглака, Д.І. Голосніченка, В.В. Доненка, О.Ю. Дубинського, Т.О. Карабін, І.Б. Коліушка, Т.О. Коломоєць, Є.Ю. Соболя та інших. Однак при цьому

дослідження адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні не втрачає своєї актуальності та визначається як нагальне з точки зору практики правозастосування в умовах воєнного стану зокрема.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційна робота виконана відповідно до вимог Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» від 17 грудня 2020 року № 1116-IX, Указу Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26 лютого 2016 року № 68/2016, в межах виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695 та ін. Дисертацію виконано в межах планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права». Внесок здобувача полягає у визначенні адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні.

Мета дослідження. Метою дисертаційної роботи є встановлення адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні та обґрунтування напрямів забезпечення їх ефективності з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу та інших провідних світових країн.

Досягнення поставленої мети дисертаційної роботи пов'язується із вирішенням таких наукових *задач*:

- охарактеризувати захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) як функцію держави;
- описати нормативно-правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;
- визначити систему адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;
- охарактеризувати зарубіжний досвід захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу);
- відобразити суб'єктний склад реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;
- описати напрями реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;
- описати етапи гармонізації законодавства України про захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають під час захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правові заходи захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні.

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань вимагає застосування складної сукупності загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Застосування діалектичного методу наукового пізнання дозволило розкрити суб'єктний склад реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні (підрозділ 2.1). Застосування загальнонаукових методів аналізу та синтезу дозволило описати адміністративно-правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні та реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні (підрозділи 1.2, 2.2). Застосування функціонального і системного підходів стало методологічним базисом для обґрунтування напрямів реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Дослідження системи адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні та захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) як функції держави здійснено за допомогою використання історико-правового методу (підрозділи 1.1, 1.3). Порівняльно-правовий метод дав можливість дослідити зарубіжний досвід захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) та напрями гармонізації законодавства України про захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу (підрозділи 1.4, 2.3). Формально-юридичний метод сприяв формулюванню окремих правових понять і визначень з теми дослідження (розділ 2).

Нормативною базою дослідження є законодавчі та підзаконні нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади.

Теоретичну та емпіричну основу дослідження становили наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених, статистичні матеріали, аналітичні матеріали автора.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, що присвячене встановленню адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Здійснене дослідження дозволило сформулювати нові наукові положення та висновки, обґрунтовані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

– обґрунтовано ідею створення спеціального суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), до складу якого могли б бути запрошені авторитетні міжнародні спеціалісти та який би позиціонувався як альтернативний наявній судовій системі механізм для забезпечення інвесторам, власникам та підприємцям оптимального захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;

– обґрунтовано необхідність прямого виконання рішень суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) задля чого запропоновано утворення спеціального органу, який би забезпечував виконання рішень суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;

– обґрунтовано підходи до забезпечення захисту права приватної власності у порядку реалізації положень витребування майна у зв'язку із суспільною необхідністю чи через суспільні потреби шляхом аргументації доповнення чинного законодавства положеннями про захист майнових (речових) прав концесіонерів, ліцензіатів та орендарів, а не лише власників майна;

удосконалено:

– пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 року № 1682-III, до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», до Закону України «Про правовий режим воєнного стану»;

– наукові підходи до класифікації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), які із відомою часткою умовності поділено на інструменти (позов, заява, скарга громадянина) та заходи або діяння (практична діяльність правоохоронних органів);

набули подальшої розробки:

– положення, що спрямовані на реалізацію правового статусу суб'єктів із захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні, на формування спроможної територіальної громади;

– підходи до класифікації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) залежно від внутрішньої спрямованості та ролі в забезпеченні механізму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – шляхом їх використання у подальшій розробці теоретичних проблем адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;

– *законотворчій діяльності* – отримані результати можна використовувати для вдосконалення законодавства, яким встановлюються адміністративно-правові засоби захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні;

– *навчальному процесі* – під час складання посібників, підручників та викладання курсів з таких навчальних дисциплін, як «Господарське право», «Адміністративне право», «Інвестиційне право» та ін.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження були оприлюднені та доповідалися: на 3 науково-практичних конференціях, зокрема: «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 року); «Восьмі Таврійські юридичні наукові читання» (м. Київ, 16–17 червня 2023 року); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 року).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 7 наукових працях, серед яких 3 наукові статті опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених МОН України, 1 наукова праця – в іноземному фаховому виданні, та 3 тези доповідей на міжнародних науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації визначається метою та завданням дослідження, складається зі вступу, двох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 248 сторінок, з яких основний текст становить 175 сторінок. Список використаних джерел містить 200 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету й завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію і публікацію результатів дослідження, його структуру.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» складається з чотирьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1 «Захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) як функція держави»** обґрунтовано, що під адміністративно-правовим захистом інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) доцільно розуміти систему правових методів і засобів підтримання режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин у цій сфері, реалізації правових норм, спрямованих на захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), та сприяння відновленню порушених прав інвесторів, власників та підприємців.

Констатовано, що діяльність держави у сфері адміністративно-правової охорони інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) спрямована на створення адміністративно-правових норм щодо встановлення загального режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-охоронних інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу); запобігання та припинення порушень у цій сфері; притягнення до

адміністративної відповідальності за порушення тощо. Вказано, що перед державою стоїть завдання створити систему правових методів і засобів підтримання режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Визначено, що адміністративно-правовий захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) – це особливий порядок адміністративно-правового регулювання, який відображає сукупність правових і організаційних засобів, що використовуються для встановлення правового статусу відносин у сфері інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), і спрямований на забезпечення їх сталого функціонування.

Визнано, що ефективним способом захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) є припинення дій, що порушують права особи або створюють загрозу порушення, та відновлення законних інтересів власника. Наголошено, що першочерговими завданнями нашої держави в межах адміністративної реформи є належне визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-безпекових відносин, розробка організаційної форми управління у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), яка має забезпечити раціональний розподіл повноважень у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) між державними органами та органами місцевого самоврядування для реалізації громадського інтересу. Вказано, що у сучасних умовах на нашу державу покладено важливий обов'язок щодо проведення ефективних змін та оптимального реформування законодавства у сфері адміністративно-правового захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). На цьому шляху особливої уваги заслуговує удосконалення законодавства щодо запобігання та припинення порушень у сфері господарської діяльності; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення у цій сфері.

У підрозділі 1.2 «Нормативно-правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» обґрунтовано, що на сучасному етапі у зв'язку з повномасштабною війною важко говорити про наявність оптимального нормативно-правового забезпечення та регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Утім підкреслено, що наша держава, та зокрема уряд, максимально дієво та ефективно протистоїть викликам сьогодення та корегує всі потреби нормативно-правового регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) нашої держави наскільки це дозволяють зовнішні чинники. Вказано, що сьогодні в Україні законодавча база у сфері нормативно-правового регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) у період дії особливого економічного режиму – режиму воєнного стану формується та оптимізується оперативно та відповідно до потреб часу. Зокрема, у зв'язку із введенням воєнного стану змінено порядок державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, прийнято низку змін, які стосуються оподаткування та звітності під час воєнного стану. Ці зміни стимулюють суб'єктів господарювання ефективно функціонувати в умовах війни.

У підрозділі 1.3 «Система адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» доведено, що диференціація адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) передусім має проводитись у розрізі сутності соціальних відносин, що лежать у їх основі. Проте, з іншого боку, окремо виділено й відносини з організації та поточної правоохоронної діяльності правоохоронних органів, що виступають своєрідним забезпечувальним засобом правозахисної діяльності, суб'єктами яких можуть бути тільки державні органи (наприклад, контрольна-наглядова діяльність за правоохоронними органами на предмет дотримання в них прав громадян). Таким чином, адміністративно-правові засоби захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) залежно від характеру адміністративно-правових відносин поділено на засоби, суб'єктами яких є орган державної влади та громадянин, та засоби, суб'єктами яких виступають лише владні інституції.

Обґрунтовано, що система адміністративно-правових засобів складається з різних за своєю сутністю і призначенням правових явищ, інструментів, заходів, дій, здійснюваних різними суб'єктами й на різних стадіях правозахисної діяльності, які спільно вирішують завдання запобігання та припинення порушень, а також відновлення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Системність адміністративно-правових засобів своєю чергою вимагає забезпечення не лише їхньої органічної єдності, але й послідовного поєднання та впорядкування із адміністративно-правовими формами і способами захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу).

Обґрунтовано ідею створення спеціального суду для захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), який би позиціонувався як альтернативний наявній судовій системі механізм для забезпечення інвесторам, власникам та підприємцям ефективного судового захисту. Вказано, що саме такий механізм міг би гарантувати швидке та ефективно вирішення спорів за позовами інвесторів, власників та підприємців і, як наслідок, значно підвищити інвестиційну привабливість України та захищеність приватної власності та підприємництва (бізнесу). Запропоновано розглядати ідею створення спеціального суду для захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) на рівні запровадження нової чи вдосконалення наявної арбітражної інституції (МКАС при Торгово-промисловій палаті України) для вирішення спорів щодо захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Доцільним визнано розглянути можливість створення такої судової інституції, до складу якої могли б бути запрошені авторитетні міжнародні спеціалісти. Крім того, необхідним визнано забезпечення можливості «прямого» виконання рішень такої установи, для чого варто створити спеціальний орган, який би забезпечував оперативне виконання її рішень, а за невиконання передбачити додаткові заходи відповідальності. Аргументовано, що створення таких судів може бути ефективним, проте додатковим способом захисту інвестицій, приватної власності та

підприємництва (бізнесу), який не можна розглядати як дієвий альтернативний спосіб подолання проблем, пов'язаних з неефективністю вітчизняної судової системи.

Зроблено висновки, що: 1) система адміністративно-правових заходів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні охоплює комплексний аналіз інструментів, які використовуються для забезпечення законних інтересів інвесторів, власників та підприємців у юридичній системі нашої держави. Зокрема, до складників такої системи варто віднести: законодавчу базу та правове регулювання, інституційне забезпечення (основні інституції, відповідальні за реалізацію адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), включають у себе органи влади, судову систему, правоохоронні органи, регуляторні органи тощо). Крім того, до системи адміністративно-правових заходів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) доцільно віднести різноманітні правові механізми (адміністративні процедури, суди тощо). Проте, аналізуючи систему адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), доцільно враховувати наявні проблеми (повномасштабну війну, корупцію, нестабільність законодавства, недостатню ефективність судової системи, відсутність оптимального уніфікованого підходу до захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу)); 2) завдяки постійному вдосконаленню законодавства, вдосконаленню адміністративних процедур та судової практики, зокрема й за рахунок організації нових інституцій, можливе зміцнення захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Вказано, що система адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні є складною системою, яка вимагає постійного вдосконалення та адаптації до сучасних викликів і стандартів як національного, так і міжнародного права.

У підрозділі 1.4 «Зарубіжний досвід захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу)» на підставі проведеного аналізу зарубіжного досвіду захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) зроблено висновки, що: 1) однією з найбільших проблем, з якими стикаються інвестори та підприємці, є оптимальне правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Уряди мають оптимізувати та прискорити процеси однорідного правового регулювання цієї сфери; 2) уряди мають зменшити бюрократичний тягар, спрощуючи та оптимізуючи процес відкриття та ведення бізнесу; 3) підприємцям, власникам та інвесторам потрібен широкий спектр навичок для досягнення успіху – від управління бізнесом до розробки продуктів. Уряди можуть інвестувати в освітні та навчальні програми, щоб допомогти підприємцям отримати необхідні знання; 4) підприємництво тісно пов'язане з інноваціями, і уряди можуть сприяти інноваціям, інвестуючи в дослідження та розробки та надаючи податкові пільги для компаній, які інвестують у нові технології; 5) підтримка правової бази має велике значення для процвітання підприємництва. Уряди можуть створити

сприятливе правове середовище для підприємців, спрощуючи процес реєстрації бізнесу, захищаючи права інтелектуальної власності та забезпечуючи контракти; б) уряди можуть сприяти підприємництву, створюючи культуру, яка цінує та підтримує її. Це можна зробити за допомогою кампаній з інформування громадськості та визнання і святкування внеску підприємців; 7) підприємцям, власникам та інвесторам часто потрібно спілкуватися та співпрацювати з іншими підприємцями, інвесторами та експертами, щоб досягти успіху. Уряди можуть сприяти створенню мереж та співпраці, створюючи можливості для підприємців зустрічатися та обмінюватися ідеями.

Розділ 2 «Реалізація адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Суб'єктний склад реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» визначено суб'єктний склад реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. До системи суб'єктного складу реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні віднесено як органи державної влади, так і інших суб'єктів публічного управління, що за своїм змістом не є носіями державної влади. Проаналізовано різноманітні підходи до встановлення змісту категорій «державний орган» та «орган держави».

Визначено, що у наукових публікаціях державний орган розуміється як: елемент державного механізму, що характеризується визначеною нормативною структурою, що наділений зобов'язаннями із виконання функцій держави; нормативно визначений орган, діяльність якого спрямовується на виконання завдань здійснення державної та регіональної політики; суб'єкт владних повноважень, що володіє достатнім обсягом засобів управління, реалізація яких дозволяє вирішити поставлені перед сучасною державою завдання та досягти комплексних цілей, що є гарантією задоволення потреб та інтересів населення країни. Визначено, що для системи органів державної влади є характерним їх поділ залежно від змісту повноважень, що ними виконуються. Зроблено висновок, що реалізація функцій держави дозволяє ототожнити категорії «органи держави», «державний орган», «орган державного управління». Наголошено, що зміст та обсяг повноважень визначає компетенцію органу державної влади, що є безумовною основоположною складовою частиною його статусу. Визначено, що ефективність реалізації компетенції органу державної влади залежить від дієвості наданих йому форм, засобів та методів впливу на об'єкт управління, що в літературі подекуди називають ще таким терміном, як «інструмент управління».

До органів загальної компетенції віднесено органи, що формують загальні засади загальнонаціональної політики держави та визначають механізм її здійснення, вимагають віднесення до їх підсистеми Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України – на загальнонаціональному рівні і на регіональному – місцеві державні адміністрації та селищні, сільські, міські ради депутатів. Визначено, що система повноважень, що виконується на місцях місцевими державними адміністраціями з питань інвестицій, захисту права власності та розвитку підприємництва, може бути систематизована на: нормотворчі; правореалізуючі; правозастосовчі; правозахисні повноваження.

До системи ЦОВВ, що мають галузеві повноваження у сфері захисту права приватної власності, інвестицій та розвитку підприємництва, віднесено: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Міністерство закордонних справ України, Міністерство фінансів України, Державну податкову службу, Державну митну службу, Державну службу фінансового моніторингу України, Офіс фінансового контролю, Антимонопольний комітет України.

До органів міжгалузевої компетенції у сфері захисту права приватної власності, інвестицій та розвитку підприємництва віднесено: Міністерство юстиції України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство молоді та спорту України та ін. Зазначено, що вирішення проблематики залучення іноземних інвестицій покладається функціонально на такі ЦОВВ, як: Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерство розвитку громад та територій України, Міністерство енергетики України, Міністерство цифрової трансформації України.

У підрозділі 2.2 «Реалізація адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні» обґрунтовано співвідношення застосування категорії «адміністративно-правові засоби», що межує із застосуванням таких категорій, як: «адміністративно-правові інструменти», «інструменти публічного адміністрування», «інструменти публічного управління», «інструменти реалізації», «інструменти правозастосування», впровадження яких обстоюється низкою вчених останніми роками. Зроблено висновок, що адміністративно-правові засоби розуміються як коло процедурних дій юридичного та фактичного характеру, що вживаються органами публічної адміністрації з метою досягнення реалізації покладених на них завдань, цілей та функцій діяльності.

Адміністративно-правові засоби у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні класифіковано: залежно від функціонального спрямування (регуляторно-планувальні, організаційно-технічні, інформативні та інші); залежно від способу впливу на суспільні правовідносини (управлінські засоби (ті, що реалізуються через здійснення: дозвільно-ліцензійне, контрольное-наглядове, деліктне провадження); економічні

засоби, що полягають у створенні механізмів стимулювання позитивної результативності діяльності владних суб'єктів та суб'єктів господарювання); за змістом правозастосування (адміністративно-попереджувальні; адміністративно-припиняючі; адміністративно-примусові); за результатами застосування: засоби, що призводять до видачі ліцензій і дозволів; засоби, що призводять до змін у інформаційно-облікових реєстрах; засоби, що призводять до застосування адміністративного стягнення; за змістом дій, що вчиняються органами публічної адміністрації (адміністративні засоби, що полягають у: вчиненні юридичних дій; у вчиненні фактичних дій; у вчиненні дій змішаного характеру). Встановлено, що дозвільно-ліцензійні адміністративно-правові засоби у сфері захисту власності, інвестицій та розвитку підприємництва виконують такі функції, як: забезпечення попередження правопорушень; облік та сертифікація господарської діяльності та інших видів діяльності, що пов'язані із використанням майна; забезпечення регуляторного впливу на майнові відносини.

Визначено, що відповідно до чинного законодавства України об'єктом відчуження в умовах воєнного стану є індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання. Зроблено висновок, що такий законодавчий підхід певною мірою перебуває у протиріччі із розумінням категорії «майно», що встановлюється Цивільним кодексом України, де майно визначається як «окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки». Наголошено, що розуміння майна має базуватися не лише на визначенні права власності на певну річ, а і на інших майнових правах особи, що пов'язані із правом власності, – правом користування в порядку договору оренди, емфітевзису, суперфіцію, володіння майном на праві оперативного управління, господарського відання тощо.

Встановлено відсутність регламентації процедури із відчуження земельної ділянки для потреб оборони, що унеможлиблює її цільове використання власником, а відповідно, власник не отримує прибуток з цієї земельної ділянки, тому на законодавчому рівні має бути урегульовано порядок відшкодування шкоди власнику земельної ділянки за час тимчасового її використання в період введення воєнного стану, що зумовило формулювання авторських пропозицій із удосконалення чинного законодавства України (додаток Б). Аргументовано необхідність відмежування процедури примусового вилучення земельної ділянки та нерухомого майна, що на ній розміщене, через мотиви суспільної необхідності чи з мотивів суспільних потреб із застосуванням такого адміністративного стягнення, як безоплатне вилучення транспортних засобів у водіїв, які керували ними у стані сп'яніння. Зроблено висновок, що справи про примусове вилучення майна в умовах воєнного стану мають приватно-правовий характер та мають розглядатися у порядку цивільного чи господарського судочинства залежно від суб'єктного складу відповідних спірних правовідносин.

У підрозділі 2.3 «Гармонізація законодавства України про захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу» обґрунтовано, що задля оптимізації застосування такого адміністративно-правового засобу, як ліцензія та спеціальний дозвіл на здійснення господарської діяльності, є необхідним встановлення вичерпного переліку видів господарської діяльності. На підставі досягнутого висновку обґрунтовано внесення змін до ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» щодо вилучення із переліку видів господарської діяльності таких видів діяльності, як: турсператорська діяльність, діяльність у сфері медіа; діяльності у сфері енергетики та надання послуг із енергопостачання (послуги із передачі електричної енергії; розподілу електричної енергії).

Зроблено висновок, що задля залучення на енергетичний ринок іноземних інвестицій необхідно переглянути нормативні підходи на здійснення ліцензування видів господарської діяльності, які здійснюються суб'єктами господарювання, що перебувають у стані природної монополії та на суміжних ринках. Встановлено, що ефективним є для такого економічного кластеру, як енергетичний ринок, застосування такого адміністративно-правового засобу, як державне регулювання цін та регуляція ціноутворення, при цьому відмова від застосування такого адміністративно-правового засобу впливу, як встановлення режиму природної монополії, дозволить створити механізми децентралізації енергетичної системи України, що сприятиме як побудові конкурентоздатного бізнес-середовища, так і підвищить рівень задоволення потреб населення регіонів. Обґрунтовано необхідність внесення змін до Закону України «Про природні монополії», де у частині першій статті 5 виключити положення «передачі електричної енергії», «розподілу електричної енергії (передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами», «транспортування теплової енергії».

Обґрунтовано необхідність законодавчого відображення співвідношення таких двох категорій, як «потреби воєнного стану» та «потреби оборони», що вимагає перегляду змісту статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», де доцільно доповнити п. 24-1 у такій редакції такого змісту: «ухвалювати рішення про використання земельних ділянок з потреб національної оборони без ухвалення рішення про примусове вилучення земельної ділянки з подальшим відшкодуванням збитків, понесених її власниками чи землекористувачами» (додаток Б). Визначено необхідність нормативного закріплення на рівні окремого законодавчого акта переліку рухомого та нерухомого майна, що перебуває у приватній власності, яке не може бути примусово вилучене для суспільних потреб та потреб національної оборони в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає в установленні характеристики адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні й обґрунтуванні напрямів адміністративно-правового та організаційного забезпечення його ефективності. За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Обґрунтовано, що під адміністративно-правовим захистом інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) доцільно розуміти систему правових методів і засобів підтримання режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин у цій сфері, реалізації правових норм, спрямованих на захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), та сприяння відновленню порушених прав інвесторів, власників та підприємців.

Констатовано, що діяльність держави у сфері адміністративно-правової охорони інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) спрямована на створення адміністративно-правових норм щодо встановлення загального режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-охоронних інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу); запобігання та припинення порушень у цій сфері; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення тощо.

2. Обґрунтовано, що на сучасному етапі у зв'язку з повномасштабною війною важко говорити про наявність оптимального нормативно-правового забезпечення та регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Утім підкреслено, що наша держава, та зокрема уряд, максимально дієво та ефективно протистоїть викликам сьогодення та корегує всі потреби нормативно-правового регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) нашої держави наскільки це дозволяють зовнішні чинники. Вказано, що на сьогодні в Україні законодавча база у сфері нормативно-правового регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) у період дії особливого економічного режиму – режиму воєнного стану формується та оптимізується оперативно та відповідно до потреб часу. Зокрема, у зв'язку із введенням воєнного стану змінено порядок державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, прийнято низку змін, які стосуються оподаткування та звітності під час воєнного стану. Ці зміни стимулюють суб'єктів господарювання ефективно функціонувати в умовах війни.

3. Доведено, що адміністративно-правові засоби захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) залежно від характеру адміністративно-правових відносин доцільно поділити на засоби, суб'єктами яких є орган державної влади та громадянин, та засоби, суб'єктами яких виступають лише владні інституції.

Надано класифікацію адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) залежно від внутрішньої спрямованості та ролі в забезпеченні механізму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). За цим критерієм, відповідно до розширеного підходу до розуміння адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), останні поділено на засоби, пов'язані із забезпеченням та організацією адміністративних механізмів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), та засоби, пов'язані із безпосереднім застосуванням і використанням відповідних форм і способів із метою захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Вказано, що звернення особи до відповідного правоохоронного органу з приводу захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) стосується практичної реалізації захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), то організація діяльності такого правоохоронного органу, включаючи наділення його певною функціональною, кадровою й матеріально-фінансовою основою, хоч прямо і не залежить від конкретних ситуацій захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), однак так само є неодмінною умовою реальності адміністративно-правового захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу).

Адміністративно-правові засоби як засоби державно-юридичної правозахисної діяльності визнано одним із ключових елементів правозахисного механізму, які забезпечують організацію та реалізацію захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), сприяючи використанню і застосуванню форм і способів такого захисту.

Обґрунтовано, що система адміністративно-правових засобів складається з різних за своєю сутністю і призначенням правових явищ, інструментів, заходів, дій, здійснюваних різними суб'єктами й на різних стадіях правозахисної діяльності, які спільно вирішують завдання запобігання та припинення порушень, а також відновлення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу).

Запропоновано розглядати ідею створення спеціального суду у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) на рівні запровадження нової чи удосконалення наявної арбітражної інституції (МКАС при Торгово-промисловій палаті України) для вирішення спорів щодо захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Доцільним визнано розглянути можливість створення такої судової інституції, до складу якої могли б бути запрошені авторитетні міжнародні спеціалісти. Крім того, необхідним визнано забезпечення можливості «прямого» виконання рішень такої установи,

для чого варто створити спеціальний орган, який би забезпечував оперативне виконання її рішень, а за невиконання передбачити додаткові заходи відповідальності. Аргументовано, що створення таких судів може бути ефективним, проте додатковим способом захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), який не можна розглядати як дієвий альтернативний спосіб подолання проблем, пов'язаних з неефективністю вітчизняної судової системи.

Вказано, що система адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні є складною системою, яка вимагає постійного вдосконалення та адаптації до сучасних викликів і стандартів як національного, так і міжнародного права.

4. На підставі проведеного аналізу зарубіжного досвіду захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) зроблено висновки, що однією з найбільших проблем, з якими стикаються інвестори, власники та підприємці, є оптимальне правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Уряди мають оптимізувати та прискорити процеси однорідного правового регулювання цієї сфери, зокрема зменшити бюрократичний тягар, спрощуючи та оптимізуючи процес відкриття та ведення бізнесу; інвестувати в освітні та навчальні програми, щоб допомогти інвесторам, власникам та підприємцям отримати необхідні знання; сприяти інноваціям, інвестуючи в дослідження та розробки та надаючи податкові пільги для компаній, які інвестують у нові технології; створити сприятливе правове середовище для підприємців, спрощуючи процес реєстрації бізнесу, захищаючи права інтелектуальної власності тощо; сприяти підприємству, створюючи культуру, яка цінує та підтримує її; сприяти створенню мереж та співпраці, створюючи можливості для підприємців, інвесторів та власників зустрічатися та обмінюватися ідеями.

5. Зроблено висновок, що функціонування системи суб'єктного складу реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні має передусім переслідувати мету формування спроможної територіальної громади, що є ознакою успішності політики децентралізації публічної влади.

До переваг недержавного управління іноземним інвестуванням: гнучкість (приватні інвестори можуть швидко адаптувати свої стратегії до змін на ринку); інноваційність (приватні особи часто впроваджують нові технології та підходи в управлінні інвестиціями); диверсифікація (приватні інвестори мають можливість інвестувати в різні галузі та регіони, що дозволяє знижувати ризики). До проблем реалізації недержавного управління іноземним інвестуванням віднесено: регуляторні ризики; ризикове інвестиційне середовище; інформаційні асиметрії.

Визначено, що відмінність функцій недержавного управління іноземним інвестуванням від функцій державного управління полягає в тому, що управлінська діяльність суб'єктів недержавного управління іноземним інвестуванням не має державно-владного характеру, а їхні акти управління лише у випадках, прямо передбачених законодавством, можуть мати загальнообов'язковий нормативний характер.

6. Зроблено висновок, що державне регулювання застосування різноманітних адміністративно-правових засобів має спрямовуватися функціонально на «правомірне обмеження доступу до ринків» та створення умов конкурентоздатного середовища, якими є здійснення державної реєстрації суб'єктів підприємництва та надання дозвільно-ліцензійної документації, безумовно, є важливим адміністративно-правовим засобом здійснення політики захисту інвестицій та права власності, але при цьому його ефективність має визначатися відповідністю низці критеріїв.

До критеріїв ефективності здійснення ліцензування господарської діяльності віднесено: спрямування на мінімізацію розміру екологічної шкоди, що спричинюється внаслідок здійснення господарської діяльності; відповідність дотримання стандартів якості продукції та безпеки; державна підтримка національного виробника, що визначає необхідність задоволення потреб внутрішнього ринку у наданні послуг, виробництві товарів, продукції; формування конкурентоздатного середовища; правомірність та дійсність фактів, що є гарантією правомірності функціонування підприємства; мінімізація екологічних та виробничих ризиків для населення регіону; дотримання моральних засад суспільства.

7. До нормативно-правових напрямів удосконалення системи адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні обґрунтовано внесення змін: до Закону України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 року № 1682-III щодо виключення зі статті 5 положення «передачі електричної енергії», «розподілу електричної енергії (передачі електричної енергії місцевими (локальними) електромережами», «транспортування теплової енергії»; до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» змін стосовно виключення положень п. 4, п. 19 ст. 7; до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» шляхом доповнення ст. 8 окремим п. 24-1 у такій редакції такого змісту: «ухвалювати рішення про використання земельних ділянок з потреб національної оборони без ухвалення рішення про примусове вилучення земельної ділянки з подальшим відшкодуванням збитків, понесених її власниками чи землекористувачами»; ухваленням на рівні окремого законодавчого акта переліку рухомого та нерухомого майна, що перебуває у приватній власності, яке не може бути примусово вилучене для суспільних потреб та потреб національної оборони в умовах воєнного стану.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Невар І.В. Органи загальної компетенції із реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 1(83). С. 145–150. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.23>.

2. Невар І.В. Характеристика суб'єктного складу реалізації адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні суб'єктами владних повноважень, що не мають статус органів державної влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 735–738. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/184>.

3. Невар І.В. Захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу): окремі історичні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 238–241. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/58>.

4. Невар І.В. Система адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 1(61). Р. 128–133. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.1.19>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Невар І.В. До питання компетенції Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства із захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 484–487. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-132>.

2. Невар І.В. Нормативно-правова регламентація відносин, що виникають з приводу примусового відчуження майна в умовах правового режиму воєнного стану у системі обмежень права власності. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 329–331. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-89>.

3. Невар І.В. Нормативно-правове регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 240–241. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-68>.

АНОТАЦІЇ

Невар І.В. Адміністративно-правові засоби захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2024.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що виявляється в розкритті адміністративно-правових засобів захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Обґрунтовано, що під адміністративно-правовим захистом інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) доцільно розуміти систему правових методів і засобів підтримання режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), забезпечення діяльності учасників адміністративно-охоронних відносин у цій сфері, реалізації правових норм, спрямованих на захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), та сприяння відновленню порушених прав інвесторів, власників та підприємців.

Констатовано, що діяльність держави у сфері адміністративно-правової охорони інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) спрямована на створення адміністративно-правових норм щодо встановлення загального режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-охоронних інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу); запобігання та припинення порушень у цій сфері; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення тощо. Вказано, що перед державою стоїть завдання створити систему правових методів і засобів підтримання режиму захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Визначено, що адміністративно-правовий захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) – це особливий порядок адміністративно-правового регулювання, який відображає сукупність правових і організаційних засобів, що використовуються для встановлення правового статусу відносин у сфері інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) і спрямований на забезпечення їх сталого функціонування.

Доведено, що комплекс адміністративно-правових приписів щодо вчинення юридично значимих дій та правових заборон у сфері інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) визначають сутність адміністративно-правового захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). Адміністративно-правовий захист інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) стосується встановлення обов'язкових для власників майна та інших осіб правил забезпечення їх утримання, охорони майна у разі

виникнення надзвичайної ситуації, заборони діяльності, що завдає шкоди правам власників, інвесторів та підприємців.

Визнано, що ефективним способом захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) є припинення дій, що порушують права особи або створюють загрозу порушення, та відновлення законних інтересів власника.

Наголошено, що першочерговими завданнями нашої держави в межах адміністративної реформи є належне визначення адміністративно-правового статусу учасників адміністративно-безпекових відносин, розробка організаційної форми управління у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу), яка має забезпечити раціональний розподіл повноважень у сфері захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) між державними органами та органами місцевого самоврядування для реалізації громадського інтересу. Вказано, що у сучасних умовах на нашу державу покладено важливий обов'язок щодо проведення ефективних змін та оптимального реформування законодавства у сфері адміністративно-правового захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу). На цьому шляху особливої уваги заслуговує удосконалення законодавства щодо запобігання та припинення порушень у сфері господарської діяльності; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення у цій сфері.

Обґрунтовано, що на сучасному етапі у зв'язку з повномасштабною війною важко говорити про наявність оптимального нормативно-правового забезпечення та регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) в Україні. Утім підкреслено, що наша держава, та зокрема уряд, максимально дієво та ефективно протистоїть викликам сьогодення та корегує всі потреби нормативно-правового регулювання захисту інвестицій, приватної власності та підприємництва (бізнесу) нашої держави наскільки це дозволяють зовнішні чинники.

Ключові слова: адміністративно-правові засоби, бізнес, захист інвестицій, нормативно-правове регулювання, підприємництво, приватна власність.

Nevar I.V. Administrative and legal means of protection of investments, private property and entrepreneurship (business) in Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2024.

The dissertation presents a theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which is manifested in the disclosure of administrative and legal means of protecting investments, private property and entrepreneurship (business) in Ukraine. It is substantiated that the administrative and legal protection of investments, private property and entrepreneurship (business) should be understood as a system of legal methods and means of maintaining the regime of protection of investments, private property and entrepreneurship (business), ensuring the activities of participants in administrative and security relations in this sphere, implementation of legal norms

aimed at protecting investments, private property and entrepreneurship (business) and promoting the restoration of violated rights of investors, owners and entrepreneurs.

It is stated that the activity of the State in the field of administrative and legal protection of investments, private property and entrepreneurship (business) is aimed at creating administrative and legal norms for the establishment of a general regime for the protection of investments, private property and entrepreneurship (business), determining the administrative and legal status of participants in administrative and security investments, private property and entrepreneurship (business); prevention and suppression of violations in this area; bringing to administrative responsibility for violations, etc.

It is determined that the administrative and legal protection of investments, private property and entrepreneurship (business) is a special order of administrative and legal regulation, which reflects the totality of legal and organizational means used to establish the legal status relations in the field of investment, private property and entrepreneurship (business) and is aimed at ensuring their sustainable functioning.

It is proved that a set of administrative and legal prescriptions for legally significant actions and legal prohibitions in the field of investment, private property and entrepreneurship (business) determine the essence of administrative and legal protection of investments, private property and entrepreneurship (business). Administrative and legal protection of investments, private property and entrepreneurship (business). It concerns the establishment of mandatory rules for property owners and other persons to ensure their maintenance, protection of property in the event of an emergency, prohibition of activities that harm the rights of owners, investors and entrepreneurs. It is recognized that an effective way to protect investments, private property and entrepreneurship (business) is to stop actions that violate the rights of a person or create a threat of violation, and to restore the legitimate interests of the owner.

It is emphasized that the priority tasks of our state within the framework of administrative reform are the proper determination of the administrative and legal status of participants in administrative and security relations, the development of an organizational form of management in the field of investment protection, private property and entrepreneurship (business), which should ensure a rational distribution of powers in the field of investment protection, private property and entrepreneurship (business) between state bodies and local self-government bodies for the implementation of the public interest. It is indicated that in modern conditions our state is entrusted with an important duty to carry out effective changes and optimal reform of legislation in the field of administrative and legal protection of investments, private property and entrepreneurship (business). On this path, special attention should be paid to the improvement of legislation on the prevention and suppression of violations in the field of economic activity; bringing to administrative responsibility for violations in this area.

It is substantiated that at the present stage, in connection with the full-scale war, it is difficult to talk about the availability of optimal regulatory and legal support and regulation of the protection of investments, private property and entrepreneurship (business) in Ukraine. However, it was emphasized that our state, and in particular the government, confronts the challenges of today as efficiently and effectively as possible and adjusts all the needs of the regulatory and legal regulation of the protection of investments, private property and entrepreneurship (business) of our state as far as external factors allow. It is indicated that today in Ukraine the legislative framework in the field of legal regulation of the protection of investments, private property and entrepreneurship (business) during the period of the special economic regime – the martial law regime is formed and optimized promptly and in accordance with the needs of the time. In particular, in connection with the imposition of martial law, the procedure for state registration of legal entities and individual entrepreneurs has been changed, a number of changes have been made regarding taxation and reporting during martial law. These changes encourage business entities to function effectively in wartime.

Key words: administrative and legal means, business, entrepreneurship, normative and legal regulation, private property, protection of investments.

Підписано до друку 12.08.2024. Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1110.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08

E-mail: mailbox@juridica.od.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7653 від 18.08.2022 р.